

Geachte bewoners, geachte minister,

Intro

Aan mij is gevraagd voor een passende afsluiting te zorgen. Maar wat is passend in deze turbulente tijd. Waar precies moet deze afsluiting op passen? Alles is lange tijd niet zo in beweging geweest als nu.

Deze Landelijke Bewonersdag was voor ons een experiment ingegeven door het Europees jaar van de vrijwilliger. Achteraf zal het waarschijnlijk het Europees jaar van het gevecht om het behoud van de euro worden, maar dat was aan het begin van dit jaar nog ondenkbaar.

Ieder van ons hier, heeft vandaag hard gewerkt om in één dag een manifest te maken waarin staat hoe wij als betrokken burgers vrijwillig willen werken aan betere buurten en wijken.

Op verschillende manieren heeft u samen kenbaar willen maken hoe u hierover denkt en het resultaat staat op papier.

Een fantastische prestatie en petje af voor Jos van der Lans en zijn redactieleden, die zich een slag in de rondte hebben gewerkt om dit voor elkaar te krijgen.

Minister Donner, uw agenda voor burgerschap, die is er nog niet, dus ik zou zeggen: neemt u de uitslag van ons manifest mee, misschien bent u iets vergeten.

Alles wordt anders

Het is op dit moment, zoals ik al zei, een rare tijd.

De euro en de EU hebben hun stabiliteit verloren, een economische recessie is gaande en eigenlijk weet niemand waar het op uit zal draaien. Vele sombere scenario's doen de ronde in de media en het lijkt net voetbal; iedereen heeft er verstand van maar niemand schijnt het echt te weten.

Kop in het zand dan maar en het zal zo'n vaart niet lopen?

Ook lastig want hoe dan ook krijg je er mee te maken. Behalve dat iedereen het in z'n portemonnee zal merken, is er voor ons hier één gevolg relevant : de wijkaanpak zoals die vier jaar geleden beloofd werd, is van de baan. Tien jaar lang met man en macht de wijk in om er prachtwijken van te maken is geen haalbare kaart meer. De vraag is of dat erg is.

Ja, dat is erg...er stromen bij ons berichten binnen: zoals het van het één op het andere moment sluiten van buurthuizen, geen geld meer voor een buurtkrant, 30 tot 40 jongeren, die van wijk naar wijk zwerven, gericht op alcohol en drugs.

Wij signaleren dat, en willen dit helpen oplossen, zodat deze jongeren hun lot weer in eigen hand kunnen nemen, maar dat kost tijd en geld.

Een jongerencoach, die 30 uitvaljongeren begeleid, die door extreme omstandigheden thuis, volledig geïsoleerd zijn geraakt en waarmee zij duidelijke resultaten boekt. Zij wordt per 1 januari ontslagen en niemand die deze begeleiding kan overnemen, hoop wordt weer stille wanhoop.

Maar ook, een welzijnsorganisatie, die moet bezuinigen en medewerkers moet ontslaan en dit doet via een computerprogramma: afspiegeling heet dat en juist de beste medewerker zijn ontslag aanzegt, in plaats van deze bezuinigingen aan te grijpen en de niet gemotiveerden eruit te gooien, maar zo doet de systeemwereld dit niet.

Daar sta je dan als actieve burger, met stomheid geslagen, onbegrijpelijk.

Het zorgt dus voor veel problemen, vrijwilligers raken gefrustreerd en haken af en iedereen wordt onzeker. Toch ligt er ook een kans om het anders, beter te gaan aanpakken.

Bij de start van de wijkaanpak hebben wij er duidelijk op gewezen dat deze van Engeland afgekeken gebiedsgerichte aanpak in Nederland één grote weeffout vertoonde: de sturing van de wijkaanpak lag in handen van professionals en niet, zoals in Engeland, bij de bewoners.

Oplossingen werden bedacht door beleidsmakers en andere professionals in gemeentehuizen, instellingen, stuurgroepen en projectgroepen op afstand van de wijk. Ze werden gepresenteerd aan bewoners die mochten meepraten maar alleen marginale bijsturing bleek mogelijk. Eenmaal in gang gezet was dit proces ook niet meer te stoppen net als bij de euro.

In Malburgen mochten bewoners zelf een groenstrook onderhouden en aanplanten, wel binnen bepaalde kaders. Welke groenstrook, tot aan welke grens, in welk seizoen en met welke bloembollen: dat was al bepaald. U begrijpt: de lol was er al gauw af.

Dus wat er bereikt wordt, is te danken aan individuele personen met grote passie en inzet die bovennormaal presteren. Echter, het rendement van deze manier van werken is wat ons betreft te laag. Het wordt echter tot op de dag van vandaag in stand gehouden omdat veel mensen er belang bij hebben, gewoon omdat ze er hun brood mee verdienen.

Nu dat in veel plaatsen wegvalt, is er dus ruimte voor iets anders, ruimte voor burgers.

Maar hoe dan?

Verantwoordelijkheid terugpakken

In april hebben wij met u minister Donner gesproken over een fundamenteel andere aanpak.

Eigenlijk heel simpel: mensen die hun leven willen veranderen, die vooruit willen komen in de maatschappij, zullen zich daar zelf het meest voor moeten inzetten.

En gemeenschappen, om de oude letterlijke vertaling van 'communities' nog maar eens te gebruiken, die geen gemeenschappen meer zijn, doordat iedereen voor zich leeft zonder zich om anderen te bekommeren, kunnen ook alleen zichzelf van binnenuit veranderen.

Professionals zijn daar bij nodig maar vooral om te stimuleren, te activeren en betrokken burgers bij elkaar te brengen die dan samen oplossingen bedenken en ook uitvoeren.

De overheid zou er vooral op uit moeten zijn om de barrières weg te nemen en kansen te creëren voor mensen die zich om wat voor reden dan ook, aan de onderkant van de samenleving bevinden.

In juni hoorden we op de conferentie 'Ruimte voor burgers' het verhaal van Philip Blond uit Engeland die er op wees dat de verschillen tussen arm en rijk in zijn land enorm zijn en de mogelijkheden om aan armoede te ontsnappen zeer beperkt. De onderste helft van alle huishoudens beschikt over slechts over 1% van alle kapitaalbezittingen.

In Nederland is dat minder extreem maar nog altijd beschikt 10 % van alle huishoudens hier, over 60% van alle kapitaalsbezittingen, volgens het CBS van 2009.

En daarmee komen we op een cruciaal punt. Wij hebben gezien in Engeland hoe zelfbewust bewoners uit de armste wijken waren omdat ze samen eigenaar waren van een trust, een collectief bezit met status en mogelijkheden om te ontsnappen uit uitzichtloze armoede en ellende. Ze konden zo uit hun mouw schudden waar aan gewerkt werd, waarom ze dat deden, wat het kost en waar ze het geld vandaan haalden.

Het aantal van deze trusts daar is in de laatste jaren gegroeid van enkele tientallen naar nu meer dan 500. Het als wijk of buurt, als community, eigenaar zijn van een organisatie, geeft hen zeggenschap en verantwoordelijkheid en de kans om zelf oplossingen te zoeken die aansluiten bij hun belevingswereld. Ze hebben zelf beroepskrachten in dienst en maken vaak winst die dan weer in nieuwe projecten in de wijk gestoken wordt.

Echter:

In Nederland is die verantwoordelijkheid ons burgers in de laatste 30 jaar uit handen genomen.

Hans Achterhuis voorspelde de gevolgen hiervan al in 1979 met zijn toen verguisde boek: de markt van welzijn en geluk. Verplichte kost op de academie. Woningcorporaties, welzijnsinstellingen, scholen, kinderopvang, kortom het maatschappelijk middenveld is geprofessionaliseerd en gefuseerd van bestuur tot uitvoerders.

Burgers, bewoners kunnen hoogstens meedoen als vrijwilliger die, zeer gewaardeerd, doet wat hem of haar wordt opgedragen.

De problemen zijn ons uit handen genomen maar de oplossingen sluiten niet aan omdat ze voortkomen uit de logica van de systeemwereld. Zelfs de professionals die het dichtst bij bewoners staan hebben als belangrijkste taak te bemiddelen tussen beleid en leefwereld van bewoners en noemen dat participatie.

Steeds minder mensen lenen zich daarvoor of doen het toch vooral voor de contacten en de gezelligheid na afloop. Gelukkig is er ook in Nederland voorzichtig een tegenbeweging aan het ontstaan die het eigenaarschap terug wil halen naar de burger.

Voorbeelden hiervan uit professionele kringen zijn er allereerst in de zorgsector zoals buurtzorg, eigen krachtcentrales en van Resto Van Harte. Allemaal succesvol omdat ze zonder managers en hiërarchische structuren aan dienstverlening doen waar de klant echt baat bij heeft en de professional plezier in het werk heeft omdat de druk van boven ontbreekt.

Bekende voorbeelden van vrijwilligers die zelf een organisatie starten zijn natuurlijk de voedselbanken en de opkomst van wijkaccommodaties in bewonersbeheer. Ook de snelle toename van coöperatieve organisaties van burgers op vele terreinen, in de laatste 3 jaar van 5400 naar 7500, geeft aan dat er verandering in de lucht zit.

Ruimte voor burgers kost tijd

Ik hoop dat iedereen kan begrijpen, dat bewoners die meer dan 20 jaar participeren in dit beleid en gewend zijn aan inspraak, meepraten en overheidssubsidies, tijd nodig hebben om te veranderen. Opeens zelf verantwoordelijkheid dragen en dus niet iemand anders de schuld kunnen geven als iets misloopt, is iets waar sommige bewoners van terugschrikken en dat is heel begrijpelijk.

Aan de beleidskant zie ik op dit moment ook een bepaalde gretigheid om de term loslaten vooral als bezuinigingskans te zien. U wilde toch meer te vertellen hebben?

De gemeente kan uw wijkhuis helaas niet meer betalen, dus u mag het zelf gaan beheren. Het kost € 80.000 per jaar aan aflossing en energie, dus misschien kunt u dat bij het Oranjefonds gaan aanvragen?

Als we de beheerder gaan vervangen door vrijwilligers wordt het een stuk goedkoper.

Dit type loslaten is gedoemd te mislukken, maar in sommige steden nu al realiteit. Wat wij van de overheid verwachten is een manier van loslaten, die wat meer tijd kost en mensen de gelegenheid biedt om hierin te groeien. Een mooie term hiervoor is 'leading by stepping back', dus leiding geven door een stap terug te doen.

En voor bewoners, die twijfelen? Gewoon eens een avond met elkaar gaat brainstormen over wat we samen kunnen doen voor de wijk en wat daarvoor nodig is aan vrijwilligers, geld en eventueel ondersteuning. Dit dan vervolgens bespreken met zoveel mogelijk bewoners uit de wijk. Dan blijken er veel bruikbare ideeën los te komen, en blijken er veel meer mensen er actief aan te willen meedoen.

Waarom? Plannen maken om iets nieuws te beginnen vinden veel mensen leuk omdat je dan iets opbouwt dat van de wijk zelf is, je bent en blijft zelf eigenaar. En als je een professional nodig hebt kun je zelf bepalen wie dat wordt en ben je de opdrachtgever.

Dat geeft positieve energie, die nodig is om het ook vol te houden!

Maar ook manifesteren, zoals vandaag. Er is kracht en moed voor nodig, maar ook financiële middelen, zodat we met elkaar ook die verantwoordelijkheid kunnen pakken en risico's kunnen lopen.

Dus kom op minister Donner, u en uw kabinet verwachten opeens ook veel van de burger, ook van diegene die tot nog toe achterover heeft gehangen, ook die moet opnieuw gemotiveerd worden om in het belang van zichzelf en van zijn buurt, aan de slag te gaan. Dat gaat niet vanzelf en wij als actieve burgers krijgen daar onze handen vol aan. Handen, die al constant wapperen... geef ons dat fonds, waarom wij gevraagd hebben, zodat wij middels bewonersinitiatieven, los van gemeenten of andere instanties, samen met u mensen weer in de actieve stand kunnen krijgen.

Dit verzoek lijkt gedurfd onder de huidige economische situatie, toch doe ik het, omdat ik weet dat dit zichzelf uiteindelijk terugverdient.

Dank u wel, dat u de moeite heeft genomen even bij deze bewonersdag aanwezig te willen zijn, neemt u alstublieft het manifest en ons verzoek serieus.

Ik sluit af en geef graag het woord weer terug aan onze dagvoorzitter Elsemieke.

Dank u wel voor uw aandacht.

Ik ga afsluiten

Afsluiting

Bewoners, jullie waren er weer in groten getale, vandaag, dank dat jullie er waren en dank voor jullie inzet

Alle medewerkers, die deze dag mogelijk hebben gemaakt: bedankt, het was weer een hele klus, maar jullie kunnen tevreden zijn met dit resultaat.

Ten slotte, Arnhem bedankt voor de gastvrijheid. In mijn woonplaats Emmen hadden wij halverwege 2000 een vrouwelijke wethouder, die thuis alle attributen van Vitesse heeft... zij, geboren en getogen in Arnhem is nog steeds erg trots op haar geboorteplaats en de wijk waarin zij is geboren. Zo belangrijk is en blijft dit dus.

Ik wens iedereen wel thuis en tot de volgende keer...

Dank u wel voor uw aandacht.